

ז'אנה

השינוי בגישת צה"ל כלפי כוחות הביטחון הפלסטיניים

בעקבות מותו של מדחת יוסף ז"ל בקבר יוסף התחולל בצה"ל שינוי בתפיסה כלפי כוחות הביטחון הפלסטיניים, והם נתפסו כמי שאינם רוצים ואינם מסוגלים למלא משימות ביטחוניות ולהתעמת עם הטרור. אולם כאשר התרחשו אירועי קבר יוסף לא הייתה שום אינדיקציה שכוחות הביטחון הפלסטיניים החליטו "לשבור את הכלים" ולא לעשות את מה שנהגו לעשות בפרצי אלימות קודמים: לדאוג להשבת השקט על כנו בתוך זמן קצר ולחלץ ישראלים שנלקעו לצרה בשטחי A

סא"ל אבי נודלמן

אירועי הקבר כנקודת מפנה בנוגע לביטחון ישראלים

בעקבות אירועי קבר יוסף ומותו של הלחם מדחת יוסף ז"ל באוקטובר 2000 והתנהגותם של כוחות הביטחון הפלסטיניים התגבשה ההכרה בפיקוד המרכז כי שוב אין להסתמך על הפלסטינים באירועים הקשורים לחילוץ ישראלים משטחי A. למעט במקרים, שבהם לא ניתן היה לחלץ ישראלים חיים משטחי A, משום שנרצחו מייד עם כניסתם (הלינץ') בחיילי המילואים ברמאללה, רצח המסעדים בטול-כרם), נהג צה"ל לאחר אירועי הקבר לפעול ללא היסוס לחילוץ ישראלים במצוקה. למשל, שנה לאחר אירועי הקבר, ב-4 באוקטובר 2001, נקלעו

חניך מבי"ל, בעבר ראש משרד התיאום הביטחוני באיו"ש

שני ישראלים תושבי תפוח לכפר ג'לג'ליה (שטח A) שמצפון לרמאללה. במהלך האירוע הפציר עמיד (תת-ניצב) חאג' איסמעיל, מפקד מנגנון הביטחון הלאומי (הבטח"ל) באיו"ש, שצה"ל

כפי שנוכחתי במהלך האירועים, לא ניתן היה לדלג על שלבים, דהיינו מה שניתן לעשות כיום בשטחים לא ניתן היה לבצע במהלך האירועים בקבר יוסף - ואין הכוונה להיבט המבצעי

יאפשר לשוטריה לחלץ את השניים מבית שבו התבצרו. למרות הפצרותיו לא עלתה אפילו פעם אחת בקרב אלוף הפיקוד ומפקד האוגדה המחשבה להיענות לבקשותיו. צה"ל שלח כוחות על גבי נגמ"שים וג'יפים וחילץ אותם בשלום.

במקרה אחר מיהרו הפלסטינים למסור לידינו שני ישראלים תועים מתוך העיר

טול-כרם, לאחר שהועבר אליהם מסר, כי אם לא יעשו כן בתוך דקות, ימצאו טנקים ברחובותיהם. זאת עוד לפני שצה"ל החל לפעול באופן שגרתי בשטחי A.

מאז האירועים בקבר יוסף זוהי המדיניות השלטת. המשמעות היא כי אם עד ה-1 באוקטובר 2000 היה יסוד להניח כי הפלסטינים מסוגלים ורוצים לשמור על חיי ישראלים בשטחי A, הרי שלאחר מועד זה לא היו לצה"ל ספקות לגבי הצורך להפעיל כוחות לחילוץ ישראלים, הנקלעים לשטח שבשליטה פלסטינית.

חשוב לציין כי לאחר אירועי הקבר נרשמו מקרים שבהם מסרו לידינו כוחות הביטחון הפלסטיניים ישראלים שנלקעו לשטחי A, גם כאשר לנו לא היה כל מידע על הימצאותם שם. הסיבה לכך הייתה נעוצה בדאגה הפלסטינית לתדמיתם כבעלי שליטה במחוזותיהם ובעיקר בחשש מתגובת צה"ל, כפי שאירעה שעות ספורות אחרי הלינץ' ברמאללה.

הלכיים

אירועי "גיאות ושפל" לא הפתיעו את פיקוד המרכז, ויחידותיו הגיבו על פרוץ האלימות ביעילות רבה. החשיבה המערכתית בפיקוד תרמה רבות למוכנות הכוחות לעימות המזוין עם הפלסטינים. במסגרת אותה החשיבה התכונן הפיקוד לעימות אלים יותר ממה שהכרנו בעבר, אולם נותרה ההערכה שהעימות יישאר במסגרת הגבולות המוכרים של המערכת, דהיינו שהפלסטינים יימנעו מפעולות העלולות לפגוע ביכולתם להשיג הישגים במסגרת משאומתן עם ישראל.

ברעיונות המערכתיים הפיקודיים הודגש כי עיצובם של המשבר, של המציאות או של המערכה יתבצע תמיד תוך שמירה על האינטרסים הישראליים. לפיכך ברעיונות המערכתיים שגובשו מאז נובמבר 1999 בפיקוד המרכז נותר די מרחב גמישות שגרס כי אם יתפתחו תהליכים הנוגדים את האינטרס הישראלי, ישנה צה"ל את מרכיבי הפעולה שפיתח על סמך ההנחה שאנו נעים יחד עם הפלסטינים ב"מנהרה להסדר קבע", וסבורני כי השינויים באופי הפעילות של צה"ל מול הפלסטינים מוכיחים זאת.

במהלך החשיבה המערכתית בפיקוד, ובעיקר חודשיים לפני ספטמבר 2000, הובן כי העימות שעומדים לזווג הפלסטינים נועד לסייע להם להשיג את מטרותיהם האסטרטגיות, שעליהן הצהירו פעמים רבות: השגת מדינה עצמאית בגבולות 1967 שבירתה ירושלים והסדרתה של סוגיית הפליטים. הערכת מצב זו לא שללה את התפרקות המערכת המושתתת על מנגנוני הביטחון שלה, אולם גם לא שללה אפשרות של תיאום ביטחוני והסתייעות במנגנוני הביטחון הפלסטיניים – בוודאי שלא בימים הראשונים של אירועי "גיאות ושפל". אירועי קבר יוסף, שבמסגרתם נדרשו הפלסטינים לחלץ את מדחת יוסף ז"ל, והעובדה כי נכשלו בכך החישו

את ההכרה כי כוחות הביטחון הפלסטיניים סובלים מחוסר נכונות לפעול כפי שהכרנו באירועים קודמים, ולפיכך גברה ההכרה בחשיבות חילוצם של ישראלים בידי צה"ל מתוך שטחי A. נקודה נוספת שחשוב לציין נוגעת לעובדה כי ההחלטה לאפשר לפלסטינים לחלץ את מדחת יוסף ז"ל התקבלה בחפ"ק הקדמי על ידי הקצונה הבכירה ביותר בצה"ל. גם אם הערכת המצב מצד הפיקוד הבכיר הייתה מוטעית בהקשר הזה, כפי שהודו מאוחר יותר הרמטכ"ל ואלוף פיקוד המרכז, חשוב להבין שהיא נבעה מהכרתם את המציאות באותה עת. לא היה אז מקום

שנוכחתי במהלך האירועים, לא ניתן היה לדלג על שלבים, דהיינו מה שניתן לעשות כיום לא ניתן היה לבצע אז (ואין הכוונה להיבט המבצעי), כשם שהפעילות בעוד חודשיים – אם יוסיף המצב להידרדר – עשויה להיות שונה לחלוטין מהפעילות המתבצעת כיום. באשר לקשר עם הפלסטינים היום, הרי בעקבות אירועי קבר יוסף באוקטובר 2000 – ובעקבות אירועים אחרים – צה"ל כבר אינו מצפה מכוחות הביטחון הפלסטיניים לגלות יכולת או נכונות להילחם נגד תאי הטרור או להתעמת עם הציבור הפלסטיני על מנת להציל ישראלים, ולכן את המשימה

תמונה מעידן אחר: סיור משותף ישראלי-פלסטיני

להניח שהפלסטינים לא ירצו לחלץ נפגע ישראלי מתוך מתחם הקבר, ולעומת זאת לפריצה משורינית לתוך שכם עלולות היו להיות באותה עת השלכות קשות, שתוצאותיהן היו יכולות להוביל לתוצאה הפוכה מזו שנדרש אליה צה"ל באותם הימים – הכלת העימות. רק מאוחר יותר, במהלך אירועי "גיאות ושפל", התפתחו התנאים והוכשרה הקרקע לפעילות בלתי מוגבלת של צה"ל בתוך שטחי A, בלי שהפעילות תסכן את מעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית. פעולות צה"ל התבצעו כל הזמן במידה ובהקשר למציאות ששררה בכל שלב ושלב. כפי

הזאת הוא מבצע בעצמו. נדמה כי מדיניות זו תימשך עוד זמן רב, והפלסטינים יתקשו מאוד לשכנע פעם נוספת את ישראל כי ביכולתם ובכוונתם לטפל בבלימת הטרור. לאור זאת ניתן לראות באירועי קבר יוסף ותוצאותיו הקשות נקודת מפנה ביחס לתפיסת צה"ל את המוטיבציה של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים להתעמת עם אחיהם על מנת לחלץ ישראלים מתוך שטחי A, והחל מנקודה זו כבר היה ברור כי ביטחונם של ישראלים בכל חלקי יהודה ושומרון הינו תחום בלעדי של צה"ל.

